

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 687/2012
27.12.2012. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Весне Поповић, председника већа, Миломира Николића и Лидије Ђукић, чланова већа, у парници тужиље-противтужене др В.К. из Р., чији је пуномоћник И.М., адвокат из Б., против туженог-противтужиоца И.з.о. В. из С.К., кога заступа пуномоћник Д.П., адвокат из Н.С. и туженог проф.др.М.Е., кога заступа пуномоћник Р.Ј., адвокат из Н.С., ради дискриминације и накнаде штете, одлучујући о ревизијама тужиље и туженог-противтужиоца И.з.о. В., изјављеним против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2261/11 од 30.03.2012. године, у седници одржаној 27.12.2012. године, донео је

П Р Е С У Д У

ОДБИЈАЈУ СЕ као неосноване ревизије тужиље и туженог-противтужиоца И.з.о. В., изјављене против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2261/11 од 30.03.2012. године.

О б р а з л о ж е њ е

Пресудом Основног суда у Новом Саду П1 547/2010 од 14.06.2011. године, делимично је усвојен тужбени захтев тужиље и утврђено да су тужени и проф. др. М.Е. према тужиљи др В.К. дискриминаторски поступали у периоду од око две године. Ставом другим изреке, обавезани су тужени да тужиљи солидарно накнаде нематеријалну штету и то по основу претрпљених душевних болова због повреде права личности у износу од 200.000,00 динара и повреде части и угледа у износу од 200.000,00 динара односно да јој накнаде укупно 400.000,00 динара са законском затезном каматом од 14.06.2011. године као дана пресуђења до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиље да јој тужени солидарно накнаде нематеријалну штету преко досуђеног износа од 400.000,00 динара па до траженог износа од 7.000.000,00 динара и то на име претрпљених душевних болова због повреде права личности и повреде части и угледа, претрпљених душевних болова због узнемиравања, психолошког злостављања, који су узроковали менталну психосоматску патњу и страх, као и за претрпљену дискриминацију и стављање у неповољни положај у области рада у праву на стручно усавршавање и напредовање у служби, у праву на једнаку накнаду за рад, праву на одмор и слободне дане и задовољавајуће услове рада као и захтев за накнаду штете због неискоришћених слободних дана у износу од 100.000,00 динара са законском затезном каматом од пресуђења до исплате. Ставом четвртим изреке, обавезани су тужени да тужиљи солидарно накнаде трошкове парничног поступка. Ставом петим изреке, делимично је усвојен противтужбени захтев И.з.о. и обавезана тужена-противтужиља да И.з.о.В. исплати 1.048.879,84 динара са законском затезном каматом почев од 20.11.2009. године до исплате. Ставом шестим изреке, одбијен је противтужбени захтев преко досуђених износа. Ставом седмим изреке обавезана је тужиља-противтужена да накнади трошкове парничног поступка од 208.088,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж1 2261/11 од 30.03.2012. године преиначена је првостепена пресуда у усвајајућем делу противтужбеног захтева тако што је тај захтев, као и захтев за накнаду парничних трошкова одбијен, а у преосталом делу жалбе парничних странака одбијене и првостепена пресуда потврђена.

Против правноснажне пресуде донесене у другом степену тужиља и тужени-противтужилац су изјавили ревизије због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност побијане пресуде у смислу члана 399. ЗПП, Врховни касациони суд је нашао да су ревизије неосноване.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности а ни повреда из тачке 12. цитиране законске одредбе на коју се у ревизији указује, јер побијана пресуда садржи јасне и непротивуречне разлоге о одлучним чињеницама и може се са сигурношћу испитати.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиља је код туженог засновала радни однос на неодређено време почев од 25.06.2001. године на радном месту лекара на специјализацији из радиологије. Магистарске студије на М.ф. у Н.С. уписала је 1999. године. Одлуком М.ф. њена теза је прихваћена јер је била у вези са научним пројектом И.з.о. В. али је у пролеће 2006. године овде тужени проф. др. М.Е., који је иначе био

један од ментора тужиље, обавестио тужиљу да је пројекат И. завршен, због чега не може завршити магистарску тезу. Тужени И. је сносио трошкове магистарских студија тужиље јер су оне биле предвиђене планом стручног усавршавања али тужиља није израдила ни одбранила магистарску тезу. Међутим, и без одбране тезе успела је да се упише на трећу годину докторских студија из радиологије на М.ф. у К. Трошкове ових студија је сама сносила, израдила је докторски рад али га није одбранила. Са туженим је 21.11.2005. године закључила уговор о уређивању међусобних права, обавеза и одговорности за обављање послова лекар на специјализацији из радиологије у О.з.в.т. З.з.р.т. Овим уговором регулисано је, између осталог, да је послодавац дужан да запосленом омогући дошколовање, специјализацију, постдипломске студије и друго стручно усавршавање када то захтева потреба процеса рада у складу са планом и програмом рада за текућу годину, те да је запослени дужан да остане на раду код послодавца 10 година, рачунајући од дана завршеног стручног усавршавања. Уколико запосленом престане радни однос пре истека рока од 10 година дужан је да послодавцу рефундира средства уложена у стручно усавршавање, као и накнаду зараде која му је исплаћена за време које у току усавршавања није провео код послодавца. Тужиља је положила специјалистички испит 29.01.2007. године након чега је са туженим закључила анекс уговора број 1 о уређивању међусобних права, обавеза и одговорности према коме је обављала послове лекара специјалисте радиолога на О.л.б. у З.з.р.т.

Тужени проф. др. М.Е. је од децембра 2006. године управник З.з.р.т. У поступку пред нижестепеним судовима утврђена је организација рада у овом заводу према којој лекар који заврши дежурство одлази на слободан дан. Пракса је да се после првог и другог дежурства користи по један слободан дан а после трећег дежурства два слободна дана. По завршеном дежурству, тужени проф. др. М.Е. би одлучивао ко ће и када користити слободне дане. При томе је предност давао другим докторима па тек ако би они одбили одлучивао да их може користити тужиља. Међутим, када би тужиља тражила слободне дане тужени је одбијао повишеним тоном. Због тога је тужиља на послу проводила више од 30 часова рада. У поступку пред нижестепеним судовима утврђен је број неискоришћених слободних дана. Такође је утврђен и број пацијената, контролни прегледи и активности које су тужиља али и остали доктори остварили у радиолошкој амбуланти завода. Према евиденцији туженог тужиља је имала највећи проценат активности и највећи број пацијената код којих је урадила први, као и контролни преглед у радиолошкој амбуланти завода.

Код туженог је уведен допунски рад у периоду од 22.марта до јуна 2009. године. Тужиља се пријавила за овај рад али у њега није била укључена све док се није обратила директору института.

Тужиља се два пута обраћала директору И. указујући на понашање туженог проф. др. М.Е., али директор није предузео у том правцу никакве мере.

Због наведеног понашања и општег окружења у овој болници тужиља је 04.09.2009. године поднела захтев за споразумни престанак радног односа или уколико га тужени не прихвати, даје отказ у смислу чл. 178. став 3. Закона о раду. Тужени је обавестио тужиљу да не прихвата споразумни престанак радног односа и узима на знање да је тужиља дала отказ, о чему није донео посебно решење. Тужиља се затим запослила у П. у К.ц. Ц.Г. на К.з.о. и р. на радном месту лекар радиотерапеут.

Код овако утврђеног чињеничног стања, правилно су нижестепени судови применили материјално право када су делимично усвојили тужбени захтев и одбили противтужбени захтев.

Предмет тужбеног захтева је накнада штете за претрпљене душевне болове због повреде права личности и повреде части и угледа, претрпљених душевних болова, због узнемиравања, психолошког злостављања, који су узроковали менталну психосоматску патњу и страх као и за претрпљену дискриминацију и стављање у неповољни положај у области рада у праву на стручно усавршавање и напредовање у служби, у праву на једнаку накнаду за рад, праву на одмор и слободне дане и задовољавајуће услове рада као и захтев за накнаду штете због неискоришћених слободних дана.

Нематеријална штета коју је тужиља у овом случају претрпела огледа се, како су то правилно закључили нижестепени судови у повреди части и угледа и права личности, што заједно, по оцени Врховног касационог суда, представља повреду достојанства на рад. Ови видови нематеријалне штете у себи конзумирају штету на име претрпљених душевних болова због узнемиравања, психолошког злостављања, који су узроковали менталну психосоматску патњу и страх као и за претрпљену дискриминацију и стављање у неповољни положај у области рада.

Остали део тужбеног захтева (ускраћивање права на коришћење годишњег одмора и слободних дана који за последицу имају губитак зараде) представља материјалну штету, а не видове нематеријалне штете због чега је захтев тужиље у том делу одбијен.

Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, нижестепени судови су, супротно ревизијским наводима, донели правилну одлуку.

Забрана дискриминације прописана је пре свега Уставом, а ближе је регулисана Законом о забрани дискриминације и Законом о раду.

Према чл. 16. став 1. Закона о забрани дискриминације забрањена је дискриминација у области рада, односно нарушавање једнаких могућности за заснивање радног односа или уживање под једнаким условима свих права у области рада, као што су право на рад, на слободан избор запослења, на напредовање у служби, на стручно усавршавање и професионалну рехабилитацију, на једнаку накнаду за

рад и једнаке вредности, на правичне и задовољавајуће услове рада, на одмор, на образовање и ступање у синдикат, као и на заштиту од незапослености. Заштиту од дискриминације из става 1. овог члана ужива лице у радном односу, лице које обавља привремене и повремене послове или послове по уговору о делу или другом уговору, лице на допунском раду, лице које обавља јавну функцију, припадник војске, лице које тражи посао, студент и ученик на пракси, лице на стручном оспособљавању и усавршавању без заснивања радног односа, волонтер и свако друго лице које по било ком основу учествује у раду.

Према Закону о раду забрана дискриминације регулисана је члановима 18-20. По члану 21. истог закона забрањено је узнемиравање што је у смислу овог закона свако нежељено понашање узроковано неким од основа из чл. 18. овог закона које има за циљ или представља повреду достојанства лица које тражи запослење, као и запосленог, а које изазива страх или ствара непријатељско, понижавајуће или увредљиво окружење.

Основна карактеристика дискриминације јесте неједнако поступање у односу на друга лица у истој или сличној ситуацији. Овакво поступање се у овом случају огледа у ускраћивању тужиље у коришћењу слободних дана, самим тим и у праву на коришћење права на одмор, додељивањем већег броја пацијената, искључивањем из допунског рада, онемогућавањем тужиље да изнесе своје мишљење на јутарњим састанцима односно прекидање тужиље у свом излагању, обраћање уз вику, претњу, омаловажавање пред колегама и пацијентима и неприхватљивом невербалном комуникацијом (уношењем у лице и махањем рукама и папирима тужиљи испред лица). Наведене радње тужених су правилно, и по оцени Врховног касационог суда, оквалификоване као дискриминаторско понашање према тужиљи. Због тога она на основу чл. 43. Закона о забрани дискриминације има право на накнаду штете. Имајући у виду све изложене околности случаја, висина ове штете правилно је одмерена на основу критеријума из чл. 200. ЗОО. Када је тужбени захтев делимично одбијен, нижестепени судови су водили рачуна о значају повређеног добра и циљу коме ова накнада служи и о томе да се не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом (да представља сатисфакцију) и друштвеном сврхом (одсуство комерцијалних и лукративних мотива).

Супротно ревизијским наводима тужиље, на висину овако претрпљене штете због дискриминаторског понашања тужених не утиче околност дугог, по наводима тужиље, вођења поступка.

У односу на део захтева који се односи на право на стручно усавршавање, правилно су нижестепени судови закључили да тужени у погледу овог права није поступао дискриминаторски према тужиљи јер И. није ниједном лекару платио трошкове докторских студија на Медицинском факултету неког Универзитета у Републици Србији.

Тужиља није доказала висину материјалне штете (због неискоришћених слободних дана), због чега је овај део тужбеног захтева одбијен правилном применом правила о терету доказивања.

Супротно ревизијским наводима туженог Института, у поступку утврђивања дискриминације није потребно вештачење. Вештачење се изводи када је о неком проблему потребно знање којим суд не располаже. На основу изведених доказа (саслушање странака, сведока) суд може да процени и утврди да ли се у идентичним ситуацијама неједнако поступа.

Правилно је одлучено и о противтужбеном захтеву (којим је тужени тражио да се обавезе тужиља да им надокнади трошкове које је институт имао везано за стручно усавршавање тужиље јер на раду није провела 10 година).

Према чл. 178. став 3. Закона о раду ако запослени откаже уговор о раду због, од стране послодавца учињене повреде обавеза утврђених законом, општим актом и уговором о раду, запослени има сва права из радног односа, као у случају да му је незаконито престао радни однос.

У овом случају, утврђено је да је послодавац, овде тужени повредио обавезе утврђене Законом о забрани дискриминације. Због тога је тужиља дала отказ па јој на основу цитиране законске одредбе припадају права као да јој је незаконито престао радни однос. То значи да би у случају поништаја датог отказа тужиља била враћена на рад. Како је тужиљин рад код послодавца онемогућио сам тужени (утврђеним дискриминаторским понашањем) и због таквог понашања туженог (повреде уговора о раду од стране послодавца) тужиља дала отказ, по правилном закључку другостепеног суда она није у обавези да накнади трошкове које је тужени имао на име њеног стручног усавршавања.

На основу чл. 405. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци.

Председник већа

судија

Весна Поповић,с.р.